

Handläggare
Carolina Kjellgren
Telefon: 08-508 25 240**Till**
Socialnämnden
2020-11-17Paulina Slazak
Telefon: 08-508 25 247

Samsjuklighet och boendestöd inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk

Redovisning av budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner rapport om samsjuklighet och boendestöd inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk.
2. Socialnämnden överlämnar rapport om samsjuklighet och boendestöd inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk till stadsdelsnämnderna för kännedom.
3. Socialnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett stadsövergripande boendestöd inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk.

Fredrik Jurdell
förvaltningschefVeronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden har i Stockholms stads budget för 2020 tilldelats två uppdrag, det ena avseende att stärka samarbetet mellan socialtjänst och sjukvård kring de som både lider av psykisk sjukdom och missbruk, och det andra avseende att utveckla det boendestöd som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter och Bostad Först. Då socialförvaltningens bedömning är att dessa uppdrag tangerar varandra och har flera gemensamma beröringspunkter redovisas de tillsammans i den rapport som finns som bilaga till detta tjänsteutlåtande.

Syftet med rapporten är att presentera ett förtydligat arbetssätt i hur socialtjänsten kan arbeta med personer som har en samsjuklighetsproblematik samt förslag till åtgärder för att möta målgruppens behov. Rapporten syftar även till att presentera förslag på utveckling för det boendestöd som bedrivs inom vuxen/missbruk och socialpsykiatri.

Socialförvaltningen har tillsammans med stadsdelsförvaltningarna identifierat ett antal utvecklingsområden och tagit fram en processkarta för intern samverkan vid samsjuklighetsärenden och ett tillhörande stöddokument vilka finns som bilaga till detta tjänsteutlåtande.

Inom ramen för arbetet med budgetuppdragen har utredningen kommit fram till att följande åtgärder skulle kunna utredas djupare i syfte att utveckla stadens arbete för målgruppen:

- Ett stadsövergripande boendestöd som arbetar specifikt med målgruppen personer med samsjuklighet, missbruk och beroende samt psykisk funktionsnedsättning.
- Arbetssätten kring stadens nuvarande arbete med case management (CM).
- Inom boende- och behandlingsenheten kan man fortsätta att utveckla metoder och arbetssätt för stöd till målgruppen.
- Möjligheten till att starta ett pilotprojekt tillsammans med stadsdelsförvaltningarna undersöks. Syftet skulle vara att, utifrån ett mindre antal utvalda ärenden, pröva nya sätt att arbeta med denna målgrupp med fokus på flexibla lösningar och individanpassat stöd.
- Förutsättningar att undersöka möjligheten till att sammanfoga utredningsinstrument från de olika verksamhetsområdena till ett specifikt anpassat för målgruppen.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner rapporten.

Bakgrund

Socialnämnden har i Stockholms stads budget för 2020 tilldelats uppdragen:

- *Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och Region Stockholm stärka samarbetet mellan socialtjänst och sjukvård kring de som både lider av psykisk sjukdom och missbruk, bland annat genom att säkerställa att socialtjänsten tar initiativ till att samordnade individuella planer upprättas*

- *Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla det boendestöd som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter och Bostad först, med särskilt fokus på insatser med starkt brukarperspektiv.*

I samverkan med stadsdelsförvaltningarna har socialförvaltningen presenterat ett förtydligat arbetssätt i hur socialtjänsten kan arbeta med personer som har en samsjuklighetsproblematik samt förslag till åtgärder för att möta målgruppens behov. Detta förslag återfinns i sin helhet i bifogad rapport. I rapporten finns även förslag på utveckling för det boendestöd som bedrivs inom vuxen/missbruk och socialpsykiatri.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 11 november 2020. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 12 november 2020.

Ärendet

Samsjuklighet i form av missbruk eller beroende och samtidig psykisk ohälsa är vanligt förekommande bland personer som socialtjänsten i Stockholms stad kommer i kontakt med. För många i denna målgrupp fungerar samverkan och tillgängliga insatser ändamålsenligt, exempelvis genom existerande boende- och boendestödsinsatser. Det förekommer dock att personer med denna typ av problematik har mer komplexa behov, vilket ställer högre krav på att socialtjänsten har en fungerande samverkan internt och externt med regionens beroendevård och psykiatri.

För personer med en samsjuklighetsproblematik bör socialtjänsten och regionen utgå från att det finns ett behov av en *samordnad individuell plan* (SIP). Ansvaret ligger hos båda huvudmännen att utbilda i användandet av SIP och implementera det som ett viktigt verktyg i samverkan. Huvudsaken i arbetet med SIP är att individen är i fokus och att dennes behov lyfts fram, och att SIP inte enkom ses som en överenskommelse mellan huvudmännen. Arbetet med SIP är inte bara själva planen, utan processen innan och efter som syftar till att stärka den enskildes delaktighet i sin planering av vård och stöd. Att se SIP som en process och inte enbart en planering behöver tydliggöras och de processkartor som finns framtagna nationellt behöver implementeras ytterligare i verksamheterna.

I planeringen behöver det finnas en medvetenhet om att återhämtningsprocessen tar längre tid för personer som är i socialt utsatta positioner, och därmed saknar resurser för återhämtning, än för personer som är i en mer integrerad social position. Socialtjänsten behöver vara flexibel och tillgänglig samt använda sig av anpassade arbetssätt och insatser med grund i evidens.

Under våren 2020 har socialförvaltningen skickat ut en enkät till stadsdelsförvaltningarna. I enkäten ställdes frågor om intern samverkan inom socialtjänsten, verksamhetsområdena socialpsykiatri, vuxen/missbruk och försörjningsstöd samt frågor om extern samverkan med regionen, beroendevården och psykiatrin. Det ställdes även frågor om SIP i enkäten. Under hösten 2020 har socialförvaltningen genomfört en workshop med representanter från stadsdelsförvaltningarna. Resultaten från enkäten och workshopen redovisas i rapporten. Vidare har socialförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna tagit fram en processkarta för intern samverkan vid samsjuklighetsärenden och ett tillhörande stöddokument, vilka redovisas i rapporten.

Under 2020 har socialförvaltningen i samarbete med Beroendecentrum Stockholm och Psykiatri Södra bedrivit projektet *Särskild satsning på förstärkt samarbete*. I projektet har två case managers anställda av socialförvaltningen samverkat över verksamhetsgränserna i syfte att förbättra samarbetet kring personer med komplexa vårdbehov som återkommande besöker beroendekuten och/eller vårdas längre perioder inom psykiatrin. I uppdraget har både klient/patientarbete och verksamhetsutveckling ingått. Delar från projektet redovisas i rapporten i syfte att belysa den externa samverkan med regionen.

Socialförvaltningen har tillsammans med stadsdelsförvaltningarna identifierat ett antal utvecklingsområden. Dessa utgår ifrån flexibilitet i förhållande till den enskilde och samverkanspartners, ökad samsyn i ärenden där det finns en samsjuklighetsproblematik och en förenklad handlägningsprocess för att möjliggöra för den enskilde att fullfölja en ansökan om stöd från socialtjänsten.

Utifrån arbetet med budgetuppdragen har socialförvaltningen tagit fram fem förslag på ett fortsatt arbete, vilka redovisas i detta tjänsteutlåtande under rubriken *Förvaltningens synpunkter och förslag*.

Jämställdhetsanalys

I Sverige vårdades 51 835 personer (10 år och äldre) för intag av beroendeframkallande substanser under 2017. Av dessa hade 64 procent av kvinnorna och 52 procent av männen även vårdats för en eller flera psykiatriska diagnoser under perioden 2016–2018. En analys av behoven hos personer som genomgått en *Addiction Severity Index* (ASI)-intervju visar att 19 procent har avsevärda behov av behandling för psykisk ohälsa.

I socialförvaltningens kartläggning av socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2018 bedömdes 43 procent lida av samtidig psykisk sjukdom. Ungefär dubbelt så många män som kvinnor bedöms lida av samsjuklighet, men till andel är kvinnor överrepresenterade. Andelen män var 40 procent och motsvarande andel för kvinnor var 53 procent.

Siffrorna visar att det är vanligt förekommande med en samsjuklighetsproblematik hos män och kvinnor inom målgruppen. Könsfördelningen är relativt jämn med en viss överrepresentation bland kvinnor. I möten med denna målgrupp är det viktigt att ha en medvetenhet om och ta särskild hänsyn till den utsatthet som många kvinnor med denna problematik lever med.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Inom ramen för arbetet med budgetuppgiften har utredningen kommit fram till att följande åtgärder skulle kunna utredas djupare i syfte att utveckla stadens arbete för målgruppen:

- Ett stadsövergripande boendestöd som arbetar specifikt med målgruppen personer med samsjuklighet, missbruk och beroende samt psykisk funktionsnedsättning.
- Arbetssätten kring stadens nuvarande arbete med case management (CM).
- Inom boende- och behandlingsenheten kan man fortsätta att utveckla metoder och arbetssätt för stöd till målgruppen.
- Möjligheten till att starta ett pilotprojekt tillsammans med stadsdelsförvaltningarna undersöks. Syftet skulle vara att, utifrån ett mindre antal utvalda ärenden, pröva nya sätt att arbeta med denna målgrupp med fokus på flexibla lösningar och individanpassat stöd.

- Förutsättningar att undersöka möjligheten till att sammanfoga utredningsinstrument från de olika verksamhetsområdena till ett specifikt anpassat för målgruppen.

Förvaltningen har några särskilda synpunkter kring vissa av förslagen. Vad gäller ett stadsövergripande boendestöd så bör detta utredas vidare, både utifrån behov, möjlighet och ekonomi. Att utveckla metoder och arbetssätt för stöd till målgruppen i förvaltningens boende- och behandlingsenhet kan göras inom ordinarie verksamhetsutveckling, med fördel i samverkan med andra delar av förvaltningen och staden.

Att starta ett pilotprojekt med en eller flera stadsdelsförvaltningar, i syfte att hitta nya arbetssätt och vägar framåt skulle vara mycket intressant. Det är ofta i det praktiska samarbetet som goda exempel uppstår och sedan kan spridas till hela staden. Utifrån arbetet med moderniseringen kan det vara av värde att undersöka om en sammanfogning av utredningsinstrument bättre kan passa målgruppen.

Bilagor

1. Rapport om samsjuklighet och boendestöd inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk.
2. Enkätresultat avseende samverkan kring personer med samsjuklighet.
3. Processkarta för intern samverkan vid samsjuklighetsärenden.
4. Stöddokument till processkarta för intern samverkan vid samsjuklighetsärenden.